

Sylabický prozodický systém

PaedDr. Dana Mucsková

Obsah

I. Charakteristika

II. Základné znaky sylabického prozodického systému

Izosylabizmus

Dieréza

Zhoda veršového a rytmického členenia

Rým

Ľudová slovesnosť

I. Charakteristika

- **Prozódia** = typ výstavby verša /verš = riadok/, využíva najmä vlastnosti jazyka, ktoré predstavujú: striedanie prízvučnej a neprízvučnej slabiky alebo krátkej a dlhej, zvýšenú či zníženú vetnú intonáciu.
- **Sylabický veršový systém** /z gréc. syllabe = slabika/ je založený na výskyte **rovnakého počtu slabík vo verši** /verš = riadok básne/.
- **V slovenskej poézii** ide o **najstarší veršový systém**.
- **Obdobie používania:**
 - ✓ používal sa už v 16. a 17. storočí
 - ✓ najčastejšie sa používal v básňach a v duchovných a svetských piesňach
 - ✓ tvoril aj rytmický základ ľudových piesní (ústna ľudová slovesnosť)
 - ✓ výrazne sa rozšíril v slovenskej romantickej poézii – ide o tvorbu básnikov Štúrovej školy (S. Chalupka, A. Sládkovič, J. Botto, J. Kráľ, ...)
 - ✓ často sa nazýva aj „Štúrovský veršový systém“

II. Základné znaky sylabického veršového systému

- ❖ **Izosylabizmus** – opakovanie veršov s tým istým počtom slabík, napr. v diele **Smrt'** **Jánošíkova /Ján Botto/:**

*Horí ohník, horí na Kráľovej holi
Ktože ho nákládol? – dvanásti sokoli.*

Ho | rí | oh | ník, | ho | rí | na | Krá | ľo | vej | ho | li. 12
Kto | že | ho | nak | lá | dol? – dva | nás | ti | so | ko | li. 12

Ale môžu sa vyskytnúť i kombinované verše, napr. desaťslabičné s osemslabičnými:

Andrej Sládkovič: Marína

*Ja sladké túžby, túžby po kráse, 10
spievam peknotou nadšený, 8
a | v tom | to | du | še | mo | jej | oh | la | se 10
svet | môj | je | ce | lý | zav | re | ný; 8*

❖ **Výrazná prestávka – dieréza** /predel/, ktorá výrazne rozdeľuje verš na dve časti:

Ján Botto: Smrť Jánošíkova

Ho | rí | oh | ník, | ho | rí || na | Krá | ľo | vej | ho | li.
Kto | že | ho | nak | lá | dol? || dva | nás | ti | so | ko | li.

Janko Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko

Synček je veľmi divný, || nikdy nie veselý,
hrdý, ukrutný, divý, || hockde ta ísť smelý,
nikoho si neváži, || nikomu nedvojí,
v ľuďoch lásky nehľadá, || hnevu sa nebojí,
ľudia ho nenávidia, || on sa chce vypomstiť,
jemu všetko jedno je: || dneska či zajtra hniť.

❖ **Zhoda veršového a rytmického členenia**, medzi veršami **nie sú presahy**, dodržiavanie pravidelného rytmu, veta končí v jednom riadku/verši, napr. v diele *J. Kráľa Orol vták*:

*Keby ja bol orol vták,
vyletel bych nad oblak,
zaplieskal bych krídlami
nad našimi Tatrami.*

Ak by sme však chceli narušiť zhodu veršového a rytmického členenia, mohli by sme vytvoriť **veršové presahy**, v danom prípade by už uvedené pravidlo neplatilo, napr.

*Keby ja bol orol
vták, vyletel bych
nad oblak, zaplieskal bych
krídlami nad našimi Tatrami.*

V tomto prípade sa verš nekryje s vetou, veta presahuje do ďalšieho verša, a preto porušuje jedno z pravidiel sylabického veršového systému.

S **veršovými presahmi** sa stretávame napr. v sylabotonicom prozodickom systéme, ktorý je uplatňovaný v slovenskom realizme, napr. aj v diele P. O. Hviezdoslava Hájnikova žena.

P. O. Hviezdoslav

Pozdrav

*Pozdravujem vás lesy, hory,
Z tej duše pozdravujem vás!
Čo mrcha svet v nás skvári, zmorí,
zrak jeho urknul, **zmámila
lož**, ohlušila presila:
vy k žitiu privediete zas,
vy vzkriesite, vy zotavíte,
z jatrivých vyliečite rán,
v opravdu priamom, **bratskom cite
otvoriac lono dokorán**,
a srdečnosť kde odveká,
kde nikdy nevypela zrada,
bez dotazu, kto on, čo hľadá,
na lono to, hľa, **v objem sladký
ramenom láskyplnej matky
pritúliac verne človeka...***

❖ Častý výskyt **združeného rýmu aabbcc**

Janko Kráľ: Orol vták

Keby ja bol orol vták, a
vyletel bych nad oblak, a
zaplieskal bych krídlami b
nad našimi Tatrami. b

Ján Botto: Smrť Jánošíkova

Horí ohník horí, na Kráľovej holi a
Ktože ho nakládol? – dvanásti sokoli. a
Dvanásti sokoli, sokolovia bieli, b
akých ľudské oči viacej nevideli! b
Dvanásti sokoli, sokolovia Tatier, c
akoby ich bola mala jedna mater, c
jedna mater mala, v mlieku kúpavala, d
zlatým povojníčkom bola povíjala. d

- ❖ Okrem združeného rýmu aabbcc sa stretávame aj so **striedavým abab** alebo **obkročným abba**

Andrej Sládkovič: Marína

*Ja sladké túžby, túžby po **kráse**, a
spievam peknotou **nadšený**, b
a v tomto duše mojej **ohlase** a
svet môj je celý **zavrený**; b*

*...troch nebies slasti **prijímať!** a
Vlast' drahú ľúbiť v peknej **Maríne**, b
Marínu drahú v peknej **otčine** b
a obe v jednom **objímať!** a*

❖ Ľudová slovesnosť = sylabický veršový systém

Romantici sa inšpirovali ľudovou slovesnosťou, v ktorej sa uplatňoval sylabický veršový systém, napr.:

Ľudová pieseň

Ka | čič | ka | di | vo | ká, || le | te | la | zvy | so | ka. **12 a**
/:Šuhaj dobrý strelec, strelil jej do boka.:/ **12 a**
Odstrelil jej krídlo, aj pravú nožičku. **12 b**
/:Horko zaplakala, sadla na vodičku.:/ **12 b**

Ján Botto Smrť Jánošíkova

Ho | rí | oh | ník, ho | rí || na | Krá | ľo | vej | ho | li. **12 a**
Ktože ho nakládol? – dvanásti sokoli. **12 a**
Dvanásti sokoli, sokolovia bieli. **12 b**
akých ľudské oči viacej nevideli. **12 b**

Ďakujem za pozornosť

*„Tento projekt sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu
a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci
Operačného programu Ľudské zdroje“*

mpc METODICKO
PEDAGOGICKÉ
CENTRUM

 MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VEDY,
VÝSKUMU A ŠPORTU
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

 EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

 OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE